

**ՇՐՋԱՍՈՒԹՅԱՄԲ ՈՃԱՎՈՐՎԱԾ ԴԱՐՁՎԱԾՔՆԵՐԸ
ՀԱՅԵՐԵՆՈՒՄ, ՌՈՒՍԵՐԵՆՈՒՄ ԵՎ ԱՆԳԼԵՐԵՆՈՒՄ**

Բանասիր. գիտ. թեկնածու Հ. Զ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ

Ազատ և կայուն կապակցությունների վերաիմաստավորման ուղիներից մեկը շրջասությունն է, որը անձերի, երևույթների, առարկաների նկարագրական բնութագրումն է՝ ուղղակի անվանման փոխարեն նկարագրական արտահայտությունների օգտագործումը: Շրջասությունների թվին են պատկանում մեղմասությունները, որոնք հասարակաբանությունների կամ արգելված հասկացությունների նկարագրական արտահայտությունն են:

Նշված դարձվածքների ուսումնասիրությունը ցույց է տալիս, որ չնայած դիտարկված դարձվածքների մեծ մասը հատուկ է այս կամ այն լեզվին, նրանց շարքում հանդիպում են նաև այնպիսիք, որոնք ունեն իրենց համարժեքները մյուս լեզուներում: Այդ համարժեքները վկայում են նշված լեզուները կրող ժողովուրդների լեզվամտածողության ընդհանրությունների մասին, որոնց ուսումնասիրությունը կարող է նպաստել դարձվածաբանության ոլորտում լեզվաբանական ընդհանրությունների բացահայտմանը:

Առանցքային բառեր. դարձվածաբանություն, շրջասություն, մեղմասություն, դարձվածքային միավոր, արտահայտություն, այլաբանություն, փոխաբերություն, համարժեք, լեզվամտածողություն:

Ելնելով իր դարավոր դիտարկումներից ու սեփական փորձից, ժողովուրդը փորձել է բացատրել մարդու օրգանիզմում տեղի ունեցող երևույթները, ապա լեզվի զարգացման ավելի բարձր մակարդակում կատարել լեզվական ընդհանրացում և երևույթի բնախոսական նշանակության ըմբռնումից հասել նրա բարոյական նշանակության գիտակցմանը: Նշված դիտարկումներն ու պատկերացումները հաճախ իրենց արտահայտությունն են գտել ոչ միայն առանձին բառերում, այլ նաև դարձվածային միավորներում: Վերջիններս

ավելի դիպուկ ու պատկերավոր են դարձնում լեզուն՝ հաղորդելով նրան ավելի մեծ հուզարտահայտչականություն ու հյութեղություն:

Ցանկացած լեզվի ազատ և կայուն կապակցությունների իմաստային փոխակերպման ամենատարածված ձևերից մեկը դրանց բաղադրիչների վերաիմաստավորումն է, որը կարող է կատարվել ոճական տարբեր հնարներով՝ փոխաբերությամբ, փոխանունությամբ, շրջասությամբ, համեմատությամբ և այլ հնարներով: Հոդվածում ուսումնասիրվում և զուգադրվում են հայերենի, ռուսերենի և անգլերենի շրջասություն-դարձվածքները, որոնք լայնորեն կիրառվում են ժողովրդախոսակցական լեզվում և գեղարվեստական խոսքում:

Շրջասությունը (պերիֆրազ - հուն. *periphrasis* – նկարագրական այլաբանական) երևույթների, առարկաների և անձերի նկարագրական բնութագրումն է, որի դեպքում ուղղակի անվանման փոխարեն օգտագործվում են նկարագրական արտահայտություններ: Շրջասության մեջ նշվում են առարկայի, երևույթի կամ անձի էական կողմերը, հատկանիշները, և այդպես հասկանալի է դառնում, թե խոսքն ում կամ ինչի մասին է: (ԳՀ, 53): Շրջասությունը կարող է ունենալ ուղղակի կամ փոխաբերական իմաստ: Փոխաբերական շրջասության մեջ բառակապակցության ուղղակի իմաստը ետին պլանում է: Երբեմն նրա ուղղակի իմաստով հասկացությունն օգտագործվում է որպես երգիծանք:

Ինչպես փոխաբերությունները, այնպես և շրջասությունները լինում են ուժեղ և քնարական: Նկարագրական հասկացությունների դեպքում դրանք առաջ են բերում յուրօրինակ պատկերներ:

Ոճական այս հնարով բազմաթիվ դարձվածքներ են ձևավորվում: Ինչպես մյուս բոլոր դարձվածքները, այնպես էլ սրանք պետք է ունենան կայունություն, մյուս կողմից՝ դրանք չպետք է օժտված լինեն անվանողական դերով (ԲԺ, 102):

Իրենց բնույթով շրջասությունները լինում են նկարագրական և այլաբանական: Նկարագրական շրջասությունները հասկացության պարզ անվանումներն են՝ այլ բառերի միջոցով, օր.՝ *Գլխին-նոտին անել*, - 1. Ձեռք ու ոտքով խոսել, ակնարկներով բան հասկացնել: *Հերդ ծառի տակից գլխին-նոտին էր անում, ես չհասկացա* (ՍԳՀ, 148): 2. Զուգվել, զարդարվել, պճնվել: *Ղորդ ա, մի քիչ ոտին-գլխին արեց, ամա էն էլ բարեկենդանի հունարն էր* (ՍՎ, 24): Բե-

բանը ցամաքել, - Սաստիկ ծարավ զգալ, պապակել, լեզուն ցամաքել: “Տո լերդս կպավ՝ է՛, բերանս հո ցամաքեցավ. էդ զահրըմարը մի ածա, որ տեսնինք՝ ինչ համ ունի է, ա՛յ տնաշեն” (ԱՎ, 35): Ունքերը բացել / բացվել, - Մոայլ տրամադրությունն անցնել, ուրախանալ: Սյդ լուրը լսեց, ունքերը բացվեցին: Հոնքերն իրար տալ, - Հոնքերը կիտել: Մկրտումն հոնքերն իրար տվավ ու գլուխը թեթելով Եգորի կողմը, կանչեց (ԲԵ, 472): Մազերը սպիտակեցնել / ձերմակեցնել, - Ծերացնել՝ չարչարելով, տանջելով, վիշտ պատճառելով: Համբերանք չմնաց, դուրս պիտի ելլա, դու թա չեմ ուզեր, մազերս ձերմակցուց (ԹՎԵ, I, 99): Գլխին ձյուն թափվել/նստել – Ծերանալ, մազերը սպիտակել: Թափվեց տիեզերքի ձյունը նրա գլխի վրա (ԹՎԵ, I, 522): Կարմիրը / սպիտակը դուրս անել, սեր՝ ներս, - Տխրությունը ցույց չտալ: Ու ամբողջ օրն աշխատում էր կարմիրը դուրս, սեր՝ ներսն արած: Գրի սեն ու սպիտակը ջոկել, - Փոքր-ինչ գրագետ լինել: Ինքն էլ աչքաբաց երեխա, մեր գեղական շկոլումն էլ գրաճանանչ ա էլել, գրի սեն ու սպիտակը ջոկում ա (ԹԵ, V, 39): Աչքի սեն ու սպիտակը դեղնել, - Ուշագնաց լինել: Արյուն տեսնելիս նրա աչքի սեն ու սպիտակը դեղնում էին:

Ударить в голову, - Հարբե(ցնել) (խմիչքի մասին): *Да кроме того, выпил эти полстакана вина, и уже капельку в голову ударило* (ДФП, 451). *Тут на ухо*, - Վատ լսող: *Ничего, ничего, она немного на ухо тут, не услышит* (КАС, II, 33). *Чесать язык*, - Դատարկախոսել, շաղակրատել: *Болтал кое-что; язык почесать захотелось. Take to one's heels* (բառացի՝ վերցնել մեկի կրունկների մոտ), - Փախչել: *If he had seen that dreadful thing, he would at once have taken to his heels.*

Do a hot foot (ամեր. ժ.) (բառացի՝ անել տաք ոտք), - Արագ փախչել: *Seeing that man as he was coming out of the room he went on the hot foot.*

Այլաբանական շրջասությունը մի կողմից՝ այլաբանորեն անվանում է հասկացությունը, մյուս կողմից՝ ունենում է նաև փոխաբերական իմաստով օժտված բառեր: Օրինակ՝

Ձեռքը գրպանից խռով լինել, - Չքավոր լինել, փող չունենալ: *Ձեռքը գրպանից խռով է, բայց էլի մեծ-մեծ բրդում է* (ՄՀ, II, 316): *Ոտք տալ* (խսկց.), - 1. Խրախուսել, ոգևորել: *Նրան ոտք տվողը եղբայրն էր, որ կատարում էր նրա բոլոր քմահաճույքները*: 2. Խան-

գարել, խոչընդոտել: Մտքերով տարված խոհուն քայլելիս Դավադրաբար ոտք էին տալիս (ՄԵ, IV, 153):

Пропускать мимо ушей, - Ուշադրություն չդարձնել, չլսել: *Ну, и пушай она говорит, а ты мимо ушей пропускай* (ՕԱՍ, 112). *Не щадя / не жалея живота* (հնգ.), - Կյանքը չխնայելով: *Бойцы нашей родины боролись против врага не щадя живота. Показать нос*, - Գալ, երևալ: *Прячешься иногда, прячешься, боишься нос подчас показать куда бы там ни было* - (ԴՓԲ, 57).

A swelled head (բառացի՝ ուռած գլուխ), - Ինքնագոհություն, կարևորության զգացում: *"In case you're getting a swelled head we'll get half an hour off and I'll beat you at piquet"* (ԿԱԿ, 148). *Give it mouth* (բառացի՝ բերան տալ դրան), - Պերճախոսել: *What I say in respect to speeches always is, give it mouth* (ԿԱԱ, 517). *A bag of bones*, - Շատ նիհար: *There, get downstairs, little bag of bones* (ԴՇՈ, 31).

Շրջասություններն առաջանում են ոճական կամ արտահայտչական նպատակներով կիրառվող բառակապակցություններից ու այլ ձևերից կամ ժողովրդի դարավոր դիտումներից ու փորձից: Դարձվածքներն առաջանում են ընդհանրացման հետևանքով, օրինակ՝ երբ մարդ մոայլվում է, հոնքերը կիտվում են: Այս դիտարկման հիման վրա առաջացել է *աչք ու ունքը կիտել* դարձվածքը՝ մոայլվել, տխրել նշանակությամբ: Երբ մարդու դեմքին դժգոհության արտահայտություն է երևում, ասում են, որ նա դեմքը թթվեցրել է - *Չեմ հասկանում՝ ինչ է պատահել, դեմքը թթվեցրել է, ոչ մեկի հետ չի խոսում, հոնքամեջը/ունքամեջը բացել/բացվել/ ետ գնալ* (ուրախացնել, տրամադրությունը բարձրացնել) - *Տեսնում են, որ իրենց հերը շատ է տխուր, սիրտը չի բացվում, ունքամեջը ետ չի գնում* - (ԹԵ, V, 398), *մի աչքը լալ, մյուսը՝ ծիծաղել* (վիշտը ցույց չտալ, խորը չզգալ) - *Ամուսնու մահից հետո Հայկունիին ապրում էր թոռների համար. մի աչքով լալիս, մյուսով՝ ծիծաղում էր*:

Ոտքերը քոր գալ, - 1. Ծեծի արժանի գործ բռնել: *Ոտքերդ քոր են գալիս, որ ծառը քարջարդ էս անում, հայրդ գա՛ հոգիդ կառնե* (ՄՀ, II, 523): 2. Սաստիկ փափագել մի բան անել: *Ոտքերը քոր են գալիս պարելու ցանկությունից: Ոտքերը ձգել/ տնկել* - Մեռնել: *Գնամ, էն ցավին մի դեղ ու դիր անեմ, թե չէ սատանեն հակառակ է, ոտներս չձգենք էս ձմեռվա կեսին* (ՍԳՀ, 477), *Մատը կծել/խածնել*, - 1. Գլխի ընկնել, կռահել: *Ավետիսին մահեն հետո ամբողջ Խարբերդ*

մատ խաճավ (ԹՎԵ, I, 120): 2. Ջարմանալ, հիանալ: *Մատները կծում են հսկաներն ու մնում են տեղները սառած* (ԹԵ, V, 1994, 240): *Մատը բերանում մնալ*, – Ջարմանքից ապշել, շվարած մնալ: *Ցիրկ էի գնացել, այնպես համարներ էին անում, որ մատս բերանումս մնաց նայելիս* (ՄՀ, II, 428): *Աչքերը բաց մնալ*, – Խիստ զարմանալ, ապշել: *Աչքները մնաց բաց, չունքի նրանց երկրումը էնպես արմաղան բաներ չկային* (ԱՎ, 106): *Կրունկները ցույց տալ*, – 1. Փախչել, փախուստի դիմել: *Իմացիր, եթե ձեռքդ դողաց մարտում կամ կրունկն ցույց տվիր, ապա կմորթվես առաջին զինվորի ձեռքով* (ԽՄ, հ. II, 23): 2. (անարգ.) *Հեռանալ: Դուրս կորեք, անասուններ, որտեղ եք գտվում: Ապա ցույց տվեք ձեր կրունկները* (ՍԳՀ, 335): *Պատն երեսին*, – Բոլորովին մենակ: *Հիմա տունս քանդվեցավ և ես ալ ասանք պատի երեսին մնացի* (ՕԵ, 566): *Թաթ ու կրունկ* (բբբ), – Հարբած: *Ամբողջ օրը խմել թաթ ու կունկ էր դարձել:*

Open one's eyes (բառ.՝ բացել աչքերը), – Ջարմանալ, ապշել: *If Oliver had been attired in his charity-boy's dress, there might have been some reason for the Jew opening his eyes so wide* (DChO, 358).

Հարկ է նշել, որ որոշ դարձվածքներում, ինչպես *աչք ու ունքը կիտել*-ը օգտագործվում է նաև այն դեպքում, երբ ունքերը կիտված չեն: Նման դիտարկումների և ընդհանրացումների արդյունք են նաև *մատը խաճնել* կամ *բերանում մնալ* (հիանալ, զարմանալ) և *աչքերը բաց մնալ* (ապշել), *open one's eyes* (խիստ զարմանալ):

Երբեմն երևույթների անուղղակի անվանումն ավելի տպավորիչ է: Շրջասությունները այս կամ այն հասկացությունն արտահայտում են իմաստավոր պատկերավորությամբ, օրինակ՝ *կրունկները ցույց տալ* (փախչել), *казать / показать нос* (գալ, երևալ), *a bag of bones* (շատ նիհար) և այլն:

Մյուս կողմից՝ ոճական այս հնարն օգտագործվում է տպավորությունը մեղմացնելու, վիրավորանքի զգացումը թուլացնելու համար: Այս ձևով մարդիկ փորձում են խուսափել անպարկեշտ բառեր գործածելուց: Շրջասություններ են օգտագործվում նաև երկյուղից, նախապաշարմունքից կամ իրենց իմացածը ուրիշին չհայտնելու նպատակով: Այսպիսի շրջասությունները ծածկաբանություններ են: Էթիկական նպատակներով գործածվող ծածկաբանությունները էվֆեմիզներ են (հուն. euphemia – մեղմասություն, գեղասություն), որոնք անհարմար, տհաճ, կոպիտ համարվող բառերի և արտահայ-

տությունների փոխարինումն է վայելուչ հոմանիշներով: Մա խոսքի կառուցման մի եղանակ է, երբ քաղաքավարական կամ այլ նկատառումներով նվազեցվում, մեղմացվում են բացասական հասկացությունները դրանց ոչ ուղղակի արտահայտման միջոցով: Որպես ոճաբանական դարձույթ՝ մեղմասությունը գործադրվում է գրավոր խոսքում և հարում շրջասությանը:

Մեղմասական խոսքը հաճախ աչքի է ընկնում քաղաքավարական, հորդորական, մեղմասական բնույթի բառերի առատությամբ: Մեղմասությունը հատուկ է նաև ժողովրդական լեզվամտածողությանը: Այն կարող է նաև լինել արգելաբանության (տաբու) հետևանք, երբ սնոտիապաշտական, ավանդական կամ այլ պատճառներով արգելքի ենթարկված առարկայի անվան փոխարեն գործածվում է մեղմասական ձևը: Երկյուղի և զգուշացման շրջասությունները ծածկաբանություններ են (*սպիտակ ջուր* – օղի, *blue bottle* – թույն): Բերենք մեղմասությունների և ծածկաբանությունների մի քանի օրինակներ դիտարկվող լեզուներում. *Բերան հանել*, - Մի գործ հաջողեցնել, գլուխ բերել: *Մինչ այս գործը բերան չհանեմ, չեմ հանգստանա* (ՄՀ, I, 237): *Գլուխը հաստանալ*, - Բթամիտ դառնալ, ապուշանալ, կոպտանալ: *Բանը էն չի, որ մարդ ծեքը տալիս գնա ժամը, մեկ, երկու ծունդը դնի, ուտի, խմի, քեֆ անի, փորն ու գլուխը հաստացնի ու գնա մեր ջանին ընկնի* (ԱՎ, 30): *Ափը յուղոտել*, - Մեկին դրամ պարգևել, կաշառել: *Թե որ տեր պապայի ափը յուղոտենք, գործը մեր օգտին կանի* (ՕԵ, 387): *Սև սրտի տղա*, - Սատանա: *Էդ սև սրտի տղեն դրա խելքը լրիվ կերել է: Սև ոտքով (ծածկ.)*, - Տավար: *Հարևանը մի սև ոտքով ուներ, գիշերը հասել տարել են, մորթել* (ՍԳՀ, 523): *Ոսկոր ու կաշին մնալ*, - Նիհարել: *Խեղճ աղջիկը տկար ինկած էր, կաշին ու ոսկորը միայն մնացած, քալելու, շարժվելու կարողություն չուներ* (ՕԵ, 134): *Կոկորդը թրջել*, - Մի քիչ կոնծել, մի փոքր ոգելից խմիչք խմել: *Հավ ես երգում, Դանիել ախպեր, համեցեք, համեցեք: Եկ, կոկորդը թրջիր* (ՇԵ, 419): *Փորը լցնել*, - Կուշտ ուտել, խմել: *Գնա գիրի բեր, էս գայլերի փորները լցնենք, աղջիկ ջան, թե չէ սրանք հոգիս կհանեն* (ԽՄ, I, 80): *Աչքերը փակել*, - Մեռնել: *Մի գիշեր էլ անկողին մտալ և մի քանի օր հետո աչքերը հավիտյան փակեց* (ՍԳՀ, 121):

Промочить горло, - Մի քիչ խմել: *Братцы! Я ноги промочил! – Иди Алешка, промочи горло, только и всего* (КДР, 143). *Живот к*

позвонкам прилипает, - Շատ քաղցած, փորը դատարկ: *Я уж думал, у меня живот к позвонкам прилипнет...* (КДР, 143). *Протянуть ноги* (ժղվրդ.), - 1. Մեռնել: *Другой бы, и зрелее его годами и силой, давно бы ноги протянул.* (КДР, 382). *Унести ноги*, - Փախչել, փախչելով փրկվել: *Лишь бы вам удалось ноги отсюда до ночи унести подброду-поздорову* (КДР, 383).

Crow's feet (բառացի՝ ագռավի ոտքեր), - Կնճիռներ (հատկապես աչքերի անկյուններում): *His eyes were bright and steely, but there were crow's feet on either side* (DThJ, 326). *Close one's eyes* (բառացի՝ փակել աչքերը), - Մահանալ: *After the prayer he relaxed and his eyes closed forever* (KAA, 250). *Go off one's head* (Å.) (բառացի՝ գլխից գնալ), - 1. Խելագարվել, ցնորվել: *No, but, honestly Chris. I feel like going off my head when I think about it* (CAC, 17). 2. Գլուխը կորցնել մեկի պատճառով, խելագարվել: *She couldn't let her daughter go off her head about this dishonest young man. Touched in the head* (բառացի՝ ձեռք տված՝ գլխում), - Հիմարավուն, անխելք: *You're acting like you were touched in the head tonight* (KAA, 371).

Ինչպես նկատում ենք, մեղմասություններն աչքի են ընկնում ժողովրդական խոսքի նրբությամբ, արտահայտման զգույշ ձևերով:

Այսպիսով, ոճական այս հնարով կազմված առկա են դիտարկվող դարձվածքներ բոլոր լեզուներում, սակայն առավել հարուստ է հայերենը: Շրջասություն- դարձվածքները ոչ միայն նպաստում են խոսքի պատկերավորությանն ու արտահայտչականությանը՝ այն դարձնելով ավելի տպավորիչ, այլև բացահայտում են մարդկային բնավորության տարբեր գծեր, իրավիճակներ, գործողության տարբեր հանգամանքներ:

Նշված միավորները պատկանում են իմաստակառուցվածքային տարբեր խմբերի, դրանք մեծ մասամբ մենիմաստ դարձվածքներ են: Հազվադեպ հանդիպում են նաև երկիմաստները:

Ուսումնասիրված դարձնածքները հիմնականում օգտագործվում են ժողովրդախոսակցական լեզվում, բարբառներում: Նրանցով հարուստ է գեղարվեստական գրականությունը:

Չնայած երեք լեզուների դարձվածքներն ունեն տվյալ լեզվի լեզվական առանձնահատկությունները և հատուկ են այդ լեզուները կրող ժողովրդի լեզվամտածողությանը, սակայն հանդիպում են նաև այնպիսիք, որ ունեն իրենց համարժեքները մյուս մեկ կամ

երկու լեզուներում, և դա պատահական չէ, քանզի դիտարկվող լեզուները կրող բոլոր ժողովուրդներն էլ կարող են իրենց դիտարկումների, պատկերացումների և երևակայության հիման վրա ձևավորել նույնիմաստ շրջասույթներ: Եվ հենց այս հանգամանքով է պայմանավորված համարժեք դարձվածքների գոյությունը, ինչը վկայում է հիշյալ լեզուները կրող ժողովուրդների լեզվամտածողության ընդհանրությունների մասին, ինչն էլ իր հերթին, կարող է նպաստել դարձվածաբանության ոլորտում լեզվաբանական ընդհանրությունների բացահայտմանը:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

- ԳՀ - Գևորգյան Ե., Հայերենի դարձվածքները, Ե., Երևանի համալս. հրատ., 1969:
 ԲԺ - Բեդիրյան Պ., Ժամանակակից հայերենի դարձվածաբանություն, Ե., «Լույս» հրատ., 1973, 231 էջ:
 ՍԳՀ - Սուքիասյան Ա., Գալստյան Ս., Հայոց լեզվի դարձվածաբանական բառարան, Երևանի համալս. հրատ., 1975:
 ԱՎ - Աբովյան Խ., Վերք Հայաստանի, Ե., 1975:
 ԲԵ - Բակունց Ա., Երկեր, Մովսեսական գրող, հրատ., Ե., 1986:
 ԹՎԵ - Թորոպենց Վ., Երկեր 3 գրքով, Գիրք I, Ե., 1988:
 ԹԵ - Թումանյան Հովհ., Երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 5, Երևան, Հայաստանի ԳԱ հրատ., 1994:
 ԴՓՊ - Достоевский Ф.М. Преступление и наказание. М., 1983.
 ԿԱՏ - Куприн А.И. Сочинения. Том 2. М., 1981.
 ՄՀ - Մալխասյանց Ս., Հայերեն բացատրական բառարան, հ. 1-4, «Հայպետհրատ», 1944-1945:
 ՄԵ - Մևակ Պ., Երկերի ժողովածու 6 հատորով, հ.4, Ե., 1973:
 ՕԱՊ - Островский А. Н. Пьесы. М., 1982.
 ԴՓԲ - Достоевский Ф.М. Бедные люди. Униженные и оскорбленные. М., 1974.
 ՏԱՏ - Cronin A.J. The Citadel. М., 1957.
 ԿԱԿ - Кунин А.В. Англо-русский фразеологический словарь. М.: Совет. энциклопедия, 1982.
 ԴՇՈ - Dickens Ch. Oliver Twist, "Prosvescheniye". М., 1981.
 ԽՄ - Խանգաղյան Ս., Մխիթար սպարապետ, հ. 2, Ե., 1964:
 ՕԵ - Օսյան Ե., Երկերի ժողովածու, Ե., 1935:
 ՇԵ - Շիրվանզադե Ա. Երկերի լիակատար ժողովածու, հ. 4, Պետ. հրատ., Ե., 1930:
 ԿԴՐ - Квеселевич Д.И. Русско-английский фразеологический словарь. М., 1998.
 ԴԺ - Dreiser Th. Jennie Gerhardt. М., 1972.

Ա. Յ. Կазарян. Фразеологизмы, образованные путем перифразы в армянском, русском и английском языках. Одним из самых распространенных способов переосмысления свободных и устойчивых словосочетаний является перифраза, представляющий собой описательное выражение, иносказание, описательно выражающее одно понятие с помощью нескольких. Частным случаем перифразы является эвфемизм – описательное выражение “низких” или “запретных” понятий.

Изучение данных фразеологизмов показывает, что, несмотря на то, что большинство указанных фразеологизмов свойственны тому или иному языку, среди изученных единиц существуют и такие, которые имеют свои эквиваленты в других

языках. Эти эквиваленты свидетельствуют о сходствах языкового мышления народов-носителей указанных языков, изучение которых может способствовать выявлению лингвистических универсалий в области фразеологии разных языков.

H. Z. Khazaryan. Armenian, Russian and English phraseological units formed by periphrasis.- One of the most widespread forms of semantic change of free and fixed collocations is periphrasis which is a device, denoting the use of a longer phrasing in place of a possible shorter and plainer form of expression. It is also called circumlocution due to the round-about or indirect way used to name a familiar object or phenomenon. A variety of periphrasis is the euphemism which is a word or a phrase used to replace an unpleasant word or expression by a conventionally more acceptable one.

The study of the mentioned phraseological units shows that although most of the considered phraseological units are peculiar to this or that language, among them can be found units which have their equivalents in the other one or two languages. These equivalents indicate the similarities between the linguistic thinking of the people speaking these languages. The study of these similarities will help reveal the linguistic universals in the sphere of phraseology.